

REVISTA

SOCIETĂȚEI CORPULUI DIDACTIC DIN JUDEȚUL NEMȚU

APARE ODATA PE LUNA

Anul II. PIATRA-N. 15 August 1898 No. 11—12

Perturbațiunile conștiinței.

III

Când am schițat la început felurile perturbațiunii conștiinței am arătat că ele sunt de două categorii, și tot-odată, ce speciї cuprind fiecare. In articolele precedente am tratat speciile primei categorii, când represintările sunt tulburate în conexiunea și în cursul lor chiar.

Pentru a termina, însă, această primă parte a chestiunii, ni-a mai ramas să vorbim despre *alienația mentală* cu stările ei, dovedind cum și acesta este o cauză destul de puternică pentru a face ca conștiința să apară alterată.

Nu vom încerca a arata diferitele pricini ce decurg din același trunchiu al generescentei epileptoidă, ca pe de o parte: erotismul, agilitatea exagerată, enorma emotivitate, precocitatea, desvulnerabilitatea, mancinismul, insensibilitatea morală, nestabilitatea, crușimea, impulsivitatea mare ș. a.; iar pe de alta: microcefalia, sclerosă craniului, hernia, precocitatea sexuală, fobiile, anomaliile câmpului vizual, instantanietatea excesivă etc.,

unele de natură psihică, iar altele de natură fiziologică, căpătate prin atavism sau ereditate, cum și altor împrejurări, pentru a explica alienația mentală *), ci vom dice, că un individ e în stare de *alienațiune* sau suferede o *bolă mentală*, când observăm diviațiuni de la starea normală a conștiinței, întocmai ca și în vis, dar de astă dată în stare deșteptă și încă în mod durabil.

Alteratiunile conștiinței, în timpul bolilor mentale, sunt numeroase, însă voiū arata numai acele fenomene generale ale *tulburărilor mentale* caracteristice și anume: a) halucinațiunile și ilusiunile continue, b) modificarea conștiinței de sine și c) abateri în cursul reprezentărilor.

a). **Starea incontinuuă a halucinațiunilor și ilusiunilor** se datoresce: iritabilităței mari a organelor centrale, a unor *sensamente generale patologice*, cum și anestesiei sau hiperestesiei peleii.

Așa, bună oră, nebunul simte, că în stomahul seu se mișcă un animal, că-i se pare corpul de sticlă, aude ciripit de păseri, vede șerpî scîrboși urcându-se pe pelea sa, etc.

Cele mai recente și mai îndrăsnețe invasiuni în domeniul psihologiei experimentale admit, că prin instrumente foarte delicate s'a măsurat iuțela cugetărei și s'a arătat întârzierile ei la copii, femei și nebuni, că s'au semnalat gradele de căldură și de frig pe care cugetarea o produce în centrele nervóse, cum și, că, prin studii profunde s'a stipulat un fel de paralelism între *idee*, fenomenul cel mai înalt și mai depărtat de controlul materiei și *sensațiune*, fenomenul cel mai umil și mai controlabil.

Psihologii, basați pe fenomenul persistenței impresiunilor sensoriale prea violente sau prea lungi, chiar și după încetarea pricinelor ce le-au produs, formuléză legea duratei impresiunilor și în cîmpul intelectual al alienațiilor.

Așa : o femeie înebunită de spaima unei esplosii, necontentit

*) Cuceririle Psihiatriei de *Cesare Lombroso*.

credea că era în mijlocul flacărilor; pe când o alta, înebunită la un bal mascat, necontenit răcnea că vedea ómeni mascați apropiindu-se de dînsa.

Un soldat rînit la un ochiú într'o luptă de stradă, de și vindicat, vedea necontenit asasinul, care l'a lovit, auđind și amintările acestuia.

Alte legi analóge explică o mulțime de fenomene frenopaticе.

Așa: o fată perdându-și mama ei, cade bolnavă într'o tristeță enormă timp de mai multe luni, când de o dată devine de o veselie stranie, alergând din odaе în odaе și strigând că e fericită, că ș'a regăsit pe mama ei...

Un tată înebunesce de pierderea singurului seu fiu. După 4 luni, melancolia lui se schimbă într'o veselie mare, ȃicând : „că fiul seu trăesce.

Fapte de aceste sunt fórte diverse și de diferite naturi, și nici de cum limitate pe câmpul patologiei. E de ajuns, prin asemănare, să cităm casul contrastului psihic pe care-l presintă visurile, în care tinêrul serac, oropsit, de-odată devine milionar, iar amoresatul fără noroc, își găsesce într'o secundă cea mai mare mângâiere.

b). **Modificarea conștiinței de sine** provine parte din emoțiuni ca : durerea, spaima, mîhnirea, etc., parte din afecte plăcute ca : entusiasm, bucurie etc.

Ea are următóarele fase : 1) *hipochondria*, ce constă în acea, că individul din cele mai mici indispoziții corporale vede numai bóle incurabile, 2) *melancolia*, ce constă în acea, că individul are neîncredere față de ómeni și crede, că fie care îl persecută.

c). **Alteratiunile în cursul represintărilor** se fac într'un mod crescênd. La început constau în o concentrațiune progresivă a cercului de cugetare, ce stă în raport cu starea patologică a individului, mai tîrđiu se măresc și apoi se slirșesc prin supri-

marea totală a operaţiunilor intelectuale.

În ultima stare, alienatul nu mai poate să-şi exprime cugetările sale nici prin vorbire, nici în scris; căci sub puterea asociaţiunilor ce se succed cu vehemenţă se nimicesce şi forma de asociaţiune gramaticală a cugetărei.

Alienaţia mentală, pe lângă altele, mai are următoarele principale stări:

1. Ideea fixă, când conştiinţa se restrânge la un îngust cerc de reprezentări şi în acest cerc predomină o singură reprezentare fundamentală.

Sub titlul de „idei fixe şi nervose“ a apărut la Paris o carte datorită D-lui *Pierre Janet* ataşat la Salpêtrière, unde, în laboratorul său de psihologie al cliniceii din acel spital, a făcut studii experimentale asupra tulburărilor voinţei, atenţiunii, emoţiunilor şi ideilor obsedante. Partea dominantă în această carte e studiul asupra ideilor fixe provenite din cauze psicho-fisice.

Cura ce o prescrie acest doctor e de natura terapeutecei morale. Sugestiunea făcută în timpul somnului hipnotic este un agent de vindecare, nu de o dată, ci mai de lungă durată.

În altă ordine de idei, mai arată că: dragostea, prietenia, trebuinţa de societate, *mediul simpatie* aşa şi altele sentimente sociabile contribuie mult la vindecarea acestor indiviđi ce sufer de această boală.

2. Monomania constă în o impulsivitate inresistibilă spre nişte acţiuni determinate, cu toate că individul în alte privinţi se pare a fi normal. Monomania are mai multe forme: *piromania*, când alienatul aprinde, *cleptomania*, când fură tot ce găseşte, ş. a.

3. Tîmpirea constă în aceea, că cursul vieţii psihice încetinează, bolnavul pare că nu mai voeşte nimic, nu mai simţesce, nu mai cugetă. Se termină această boală cu stingerea totală a inteligenţei. Se mai numesce şi *stupiditate* şi *idiotism*. E o boală prin eselenţă moştenită.

4. Mania constă în aceea, că viaţa psihică a maniacului

este la înălțimea unei emoțiuni permanente manifestându-se în o pornire vehementă și selbatică de a destruge totul.

În grad mai înalt mania se ȃice și *furie*.

4. Nebunia constă în aceea, că reprezentațiunile individului sar de la un obiect la altul fără nici o regulă și legătură logică.

Viața psihică, în această stare, este cu totul distrusă. Intervaie lucide nu sunt ca la melancolie, nici reprezentări predominante ca la idei fixe.

Alienația mentală, orî-ce formă ar ave, mai mult sau mai puțin gravă, se datoresce atât *mediului*, cât mai ales și cauzelor: *ocasionale și ereditare*.

Mediul pôte se fie: individual, social sau cosmic.

Înțeleg prin mediu individual: conformația craniului, creierului, cum și a întregului organism fizic; prin mediu social: educația, instrucția, moravurile și obiceiurile colectivității încunjurătoare, condițiile vieței economice, intelectuale și morale; iar prin mediu cosmic: temperetura, starea higrometrică, electrică etc. a atmosferei, cum și altor agenți naturali ai solului în care trăește individul.

Cele ocazionale, unele sunt de natură somatică ca: leziuni cerebrale, sguđuirî nervóse, congestiuni cerebrale, escesele ș. a.; iar altele de natură psihică ca: mîhnirea, spaima, nenorocirile ș. a.

Cele ereditare se moștenesc direct de copii de la părinți, sau prin atavism de la strămoși, cele de mai multe ori în stare latentă, pentru a izbucni îndată, apoi, când întălnesc împrejurări favorabile.

G. Simionescu.

Al 3-lea program analitic.

Cu începere de la 1 Septembrie va intra în vigóre noul program analitic al scólelor primare urbane și rurale.

Acesta e deja al treilea în serie, fără a crede cătuşi de puţin că va fi ultimul.

Calea pe care au apucat autorităţile şcolare în alcătuire de programe analitice, ne arată că mai e ceva de făcut în chestia simplificării studiilor.

Rodul acestei munci de simplificare se vede şi în planul, după care se vor lucra programele analitice ale gimnasiului enciclopedic.

Autorităţile şcolare şi-au dat: răul de care sufăr şcolile noastre în genere e *mecanismul*. Un învăţământ, care în întregimea lui se adresează la memorie, cerând să se înmagazineze sumedenie de idei, care mai de care bătându-se în cap una cu alta, un asemenea învăţământ n'a dat ródele necesare.

Cu toţii se plîng de slăbirea nivelului de studii, de puţinul spor ce se face cu şcola, de slaba pregătire a elevilor, de puţina iniţiativă ce se lasă şcolarului, rele care toate decurg din încărcarea programelor, şi mai ales din réua deprindere a profesorilor de a încărea ei cu de la sine putere programele, oprind tot ce ştiu şi cerând la rândul lor de la elevi.

Non multa, sed multum, a devenit lozinca noilor reforme în ceea ce priveşte *quantum-ul* de cunoştinţi.

Urmărindu-se *multum* se va ajunge a se crede la o organizare a cunoştinţelor, singurul ţel cătră care trebuie să tindă şcola.

Dacă ar fi să se dea multe cunoştinţi, ori cât ar năzui şcola în acésta, tot n'ar putea satisface totul, căci stocul de cunoştinţi ce trebuie să posedă un om ađi, e aşa de mare că nu şcola, dar nici chiar viaţa nu i-l póte procura.

Trbuie dar să se facă o selecţiune. *Cât* anume să se alégă, experienţa a arătat că nu de la întâia óră s'a nimerit.

Un lucru semnalăm aici pentru cei ce au chemarea de a dirigui învăţământul: uşurarea programelor nu stă atâta în lăsarea chestiunilor, care se par grele şi multe, ci în tratarea metodică a lecţiunilor.

Experienţa în mic mi-a arătat că dascălul primar — ca unul ce

posedă o cultură secundară—adesea singur păcătuiesce spunând prea multe ca pentru școla primară.

E un chip de a spune o lecție la clasa primară și alta la școla secundară. Și dacă mulți dintre noi profesorii secundari, păcătuim că transportăm deprinderile catedrei universitare de a vorbi mult numai noi, expunând totă știința, ceea ce nu comportă catedra secundară, tot așa și tinerii învețători și institutori cad în pacatul de a spune tot ce știu ei din școla normală la copii.

Din cele șise reiese în mod neîndoios că, dacă s'ar circumscrie chestiunile în program, organele administrative și de inspecțiune să fie cu ochii în patru la naravul rău al dascalilor primari de a nu zădărnici litera programului în spiritul său prin dezvoltări nepriincioșe.

Noile programe analitice presintă mari simplificări, în special al aritmeticei și geometriei; primeniri metodice la religie; mici deosebiri de aranjare a materilor la gramatică și istorie; o nouă terminologie oficială la geografia țerei; o rotundire mai didactică la științe. Dintre toate cărțile didactice, alcătuite după noile programe, se vor resimți cărțile de citire și de aritmetică.

Prin noile programe ni se arată că progresul — dacă e să vorbim de progres—se face cu încetul și că din experiență și din viață ies ideile bune, iar nu din carte și din plagieri după toți nemții sau franțujii.

Probabil că și viitoarele programe analitice ale principiului enciclopedic vor urma aceeași cale fatală, căci *progresul nu face sărituri*.

Pentru complectarea acestei reforme ar fi de dorit ca autoritatea școlară să dea circulări lămuritoare asupra aplicării programului în spiritul lui didactic, lucru ce până acum nu s'au făcut, dar cred că se va face, de ore ce am ajuns și noi la fasa maturității școlare în cercul învățămîntului primar.

Țin să relevez cu prilejul acesta o inovare în bine ce cuprinde noul program. Acesta cu referință la școla rurală.

Se ştie că răul cel mare, care mănâncă şcola rurală, e prea mare divisiune a muncii, aşa că îmbucăţind pe învăţător îl istoveşte şi-l zădărniceşte.

În o serie de 3 articole cu numele de „*Institutori şi Învăţători*“, publicate în Nr. 32, 33 şi 34 din vremea *Sara*, şi care au avut fericirea de a fi criticate de un *ilustru* institutor şi apărute de un *modest şi harnic* învăţător, subscrisul dice că totă cartea cursului primar se învaţă în 3696 ore, la oraş, socotindu-se 4 ani, şi în 4776 la ţară, socotindu-se 5 ani. Dar în cele 3696 ore la oraş institutorul lucrează pururea *direct* cu elevul, pe când la ţară din 4776 ore, învăţătorul nu poate lucra *direct* cu elevii de cât 1194 ore în 5 ani. Tot acolo arătăm că în şcola primară *în special* numai ocupaţiunea directă cu profesorul foloseşte elevului; restul e adesea orî fără importanţă.

Nu e locul de a mai stăruia asupra considerentelor didactice ale acestui lucru; atîta spunem că noile programe simplifică lucrul şi ajută foarte mult progresul cărţii la ţară.

În loc de 5 secţiuni s'au redus la *trei*. Divisiunea I cuprinde clasa I-a cu un singur an şi o singură lecţiune directă, care la şcolile cu *doi* învăţători, va fi făcută *tot anul* de unul singur, ca şi la oraş.

Divisiunea II-a cuprinde clasa II şi III în o singură lecţie, timp de 2 ani cu materia rotatorie, dar cu caracter mai mult de repetare şi consolidare. Divisiunea III cuprinde clasa IV şi V rurală iarăşi în o singură lecţiune directă, dar rotatorie în cei doi ani.

Deci totă iconomia noului program e că a redus numărul lecţiunilor directe la *trei* din *cinci*, şi atunci în loc de 1194 ore directe cu fie-care clasă, învăţătorul va putea lucra la *2000* ore de clas direct în 5 ani, în care timp deprinderile vor fi mai des cercetate explicările mai ample şi repetate, în sfîrşit elevul rural va eşi cu cunoştinţe mai temeinice, sporindu-se în acelaş timp numărul absolvenţilor rurali, de la $\frac{1}{2}$ absolvent de şcolă, la 5—6.

Şi dacă pentru moment, singur acest punct e chemat a uşura

munca mult oropsitului învățător, e de ajuns pentru a atrage luarea aminte a cetitorului nostru, să mediteze el singur mai adânc caracterile deosebitore ale acestui nou program, pentru ca la toamnă la deschiderea cursurilor să știe ce are de făcut și *cum*.

Incheiū cu un sfat: voi învățători, cari aveți mania de a spune multe și mărunte copiilor voștri, siliți-vă a vă măsura vorba, căci prin voi se va aduce ușurarea programelor, nu prin cele scrise în program.

Gh. Ghibănescu

Cum pōte învățătorul să-și câștige autoritatea morală în comună ?

Fiind-că totul în lume se face prin sirguintă și energia ce o are un individ sau un popor, pentru ca să ajungă la ținta propusă: culturală, morală sau materială, bunuri ce fac ca cineva să capete prestigiul și stima celor ce-l înconjură,—să vedem cum un învățător numit într'o comună sau într'un sat óre-care, pentru a-și exercita misiunea sa de apostol, vorbim de omul doritor de binele obștesc, de înăintarea neamului său pe luminosa cale a deșteptării, trebuie să lucreze pentru a-și ajunge scopul dorit.

Invățătorul sosind în comuna sa, trebuie să facă în primul loc cunoșcință cu conducătorii acelei comuni. Apoi, încetul cu încetul cu ómenii aceluī sat, întrând în amănunțimile vieții lor, studiindu-le moravurile și cu ocaziune a le da diferito sfaturi, arătându-le într'un mod cu totul clar folósele învățaturei practice, vorbindu-le despre lucruri, pe care țeranul le înțelege ușor, ca să nu dică îndată, că Invățătorul e un „împușcă 'n lună“. Un învățător, deci, trebuie să fie superior sătenilor în acele cuno-

știință, a căror valoare o înțeleg acestia. Un asemenea învățător va câștiga ușor stima și iubirea acestora.

Când vor vedea sătenii, că Invățătorul se pricepe mai bine de cât dinșii în agricultură, pomicultură, horticultură, viticultură, apicultură și sericicultură, lucruri prin care s'ar aduce atât lor cât și țării un venit mare, se vor convinge că învățătura e folositore și învățătorul prin acesta va căpeta mult.

Pe lângă aceste, învățătorul trebuie să-și creeze și o poziție materială bună, să fie cel întâiu fruntaș în sat, ca de la dinsul sătenii să ia modele și să-i ceară sfaturi în ce privesc viața lor sătească.

Insă aici naște întrebarea: cum putem ajunge la acesta? Iubitul meu fost profesor *Ión Mitru* în raportul său „asupra introducerii lucrărilor agricole în școlile Normale“, în câte-va rânduri pronunță următoarele: „Ministerul prin organele sale, se va interesa și de gospodăria învățătorului, și-l va nota în consecință.“.

Förte bine. Căci ore-cui nu-i va fi drag să se ocupe de asemenea lucruri, care învățător n'ar dori ca el să fie modelul tuturor celor ce-l înconjură?

Care n'ar vroi să aibă 2 — 3 vite grase și frumoșe, vaci, care să dea lapte mult și untos, cați atunci n'ar trinite pe otagiul său în fie-care dimineță cu ulcicuța pe la femeii, prin sat, să cumpere lapte.

Care n'ar dori să aibă un cal bun și o trăsura frumoșă, să se ducă unde are nevoie, în loc să se rüge la fiește-care, să-i dea trăsura, cele mai de multe ori o cărucioră cu două scinduri pe margini, în care törnă fin, și cu un cal ca vai de capul lui, rupt de muncă!....

Dar, câte nu le trebuie acestor vite? Cu ce să le țină, ore, cel d'intăiu gospodar al comunei, când el n'are unde-și semăna câți-va popușoi măcar pentru gura sa?

Da! să se ceară de la pretinsul fruntaș gospodar al comunei

tóte acestea, însă să i se dea mai întâi mijlócele prin care să le pótă realisa.

Să se dea deci şi lui ca şi preotului, când vine într'un sat, loc pentru a-şi întemeia o gospodărie şi a-şi clădi o casă a sa proprie, căci atunci nu i s'ar mai dice că umblă ca colbecele cu casa în spinare. Apoi să i se dea câte-va hectarii de pământ arabil, pentru trifoiu, luţernă etc., cu care să-şi întreţină 2 — 3 vite; căci numai atunci îşi va putea forma o gospodărie model care va fi icóna conducătoare a sătenilor în forma gospodăriei lor.

Să ştie, câte venituri are tovaruşul nostru luminător din comună, preotul, pentru a fi un fruntaş gospodar.

Nu vroiú să mă ridic de loc în contra acestui nedespărţit tovarăş al nostru, dar vroiú să arăt că starea bună a preotului nu constă numai din salariul ce primesce, ca învăţătorul.

Apoi, de şi ţăranul nostru tot câştigă parale, dar nu ştie absolut de loc, ca să şi le economisască, căci el nu se îngrijese de loc de ziua de mâne. Tot ce câştigă într'o săptămână, le dă Duminica la cârciumă, sau pe alte nevoi şi deci nici o dată nu se gîndesce ce póte să aducă timpul.

Învăţătorul ar avea fórte mult de muncă, dacă vroesce să facă ceva; ba încă de e posibil ar fi bine să se institue şi micile case de economii la ţară, unde săténul să-şi depună acolo săptămănal cât va putea pentru díle grele. Pe lângă tóte acestea pentru ca învăţătorul să fie cel mai stimat din sat, trebuie să fie un om moral, fără nici un *viţiu ruşinos*.

Învăţătorul să lupte atât contra alcoolismului, cât şi a fumatului, patimi ce sunt adînc înrădăcinate la ţară şi care ating până şi pe copiii de şapte ani.

Pe lângă acestea, învăţătorul să fie şi religios, să se ducă în fie-care Duminică la biserică, să institue pe cât va fi posibil un cor cu elevii săi şi să cânte leturghia şi alte cântece bisericesci. În şcóla sa, să se ocupe cu lucrul manual, d. ex. cu fa-

cerea de pālării de paie, aša că în timpul verii toți copiii să pórte pālării de acestea și prin acésta va scuti pe părinți de un leu sau doi, ce trebuea să-í dea pe o pālărie de pěr de vacă făcută cu rișină, care fiind plouată o dată se face petică, ne mai fiind bună de nimica.

Sà învețe pe copii lucruri din papură și mlajă și în clasa a V să introducă și cartonagiul.

Să facă apoi stăruința la mai marii comunei, pentru a ajuta pe copiii săraci și orfaní de a urma la școlă. Afară de acésta, să stăruie învățatorul din tóte puterile, pentru a forma un fel de asociațiune cu locuitorii satului în care se află, ca să contribuiască fie-care cu cât póte, pentru ajutorarea copiilor săraci, de a le cumpăra haine, cărți, chiar să se îngrijască și de hrana lor, căci sunt unii părinți, cari de-abia singuri își pot ținea ȕilele, înființind ast fel *cantinele școlare*.

Spiritul de asociațiune să mérgă și mai departe, asigurând în comua recolta lor contra grindinei, etc. cum și de a pune fie-care om dintr'un sat sau comună, câte ceva, pentru a cumpăra mașini agricole, d. ex. pluguri de fier, mașini de trier, de secerat și câte altele.

Acésta ar trebui chiar pusă în practică de timpuriu, căci una din cauzele, care contribuie la sărăcirea glótelor și chiar a țării întregi, este și acésta, póte cea mai însemnată.

Învățatorul să fie inițiat în tóte, să le arate cum să le întrebuințeze, care e folosul lor.

Căci e de ne tăgăduit folosul adus de plugul de fer, ce ară pământul adinc și de mașinile de trier, ce fac ca gríul să ésa în starea cea mai curată, cu embrionul nesfărímat, iar nu cum se întâmplă pe ario.

Tóte acestea ca și altele se pot realiza, numai să fie durere de inimă pentru cei mai de jos, pentru acésta pătură, care compune basa întregéi societăți omenesci, că dacă fundamentul va

fi durabil, atunci și clădirea va fi temeinică și va exista mii și mii de ani. Decî trebuie ca cei de sus, să nu se uite tot înainte și înapoi să nu mai privescă, căci întîmplându-se să se lovească cu capul de pragul de sus, vor vedea pe cel de jos, însă, atunci va fi prea tîrziu. Însă după cum știm, că, cei de sus nu mai pot fi scoboriți jos, să căutăm atunci ca acei de jos să fie suiți încetul cu încetul în sus, în așa fel, ca să se păstreze echilibrul între părți.

Ilie Roban

Invățător-Ghindăoni.

Legenda monastirei Cozia.

Aruncând o privire generală asupra evului mediu în Europa, vedem că simțul de religiositate predomină. În acest timp occidentul Europei se mai caracteriza printr'o deosebită cucernicie; cultura, viața socială și politica, artele chiar, nu se vedeau și nu se apreciau de cât prin prisma religiunii. Din dorința de a fi plăcut înaintea lui D-zeu, au întreprins creștinii cruciadele, au instituit cavalerismul și au înălțat atâtea monumente neperitóre.

Simțul acesta de cucernicie domnia și la noi în răsăritul Europei, dar se manifesta într'un mod diferit. Pe când deviza apusului suna: „Dieu et Madame“ a Românilor suna: „D-zeu și moșia“, și diferența acesta de gândire și de simțire se explică numai prin compararea vieții țărilor occidentului cu aceea a țării noastre.

Occidentul se organiza deja în state puternice și liniștite prin încetarea năvălirilor barbare, care fiind asigurate din afară, se puteau ocupa în deosebii de răul lor lăuntric, de alinarea suferințelor celor slabi

Țara noastră era încă într'o luptă continuă pentru apărarea existenței ei; supusă năvălirilor Turcilor și Tătarilor, nu găsia nici măcar în vecinii ei creștini niște aliați, ci mai degrabă niște dușmani

care aşteptau cu lăcomie s'o vadă sbătându-se în ghiarele Turcilor, istovită de puteri, pentru a-şi împărţi sângeratul ei trup.

Mereu la hotare, Românii nu aveau timp ca să se îngrijescă de organisarea vieţii lor în stat.

Ei ş'au păstrat moşia ca pe un diamant preţios, însă nelucrat, lăsând posterităţii grija de a-l tăia, de a-l lustrui.

Şi nenumăratele biruinţe ale Românilor în potrive atâtor duşmani se explică numai prin dragul cu care-şi apărau moşia, şi prin norocul de a fi avut tot-d'auna, în timpurile grele, ómenii mari, care să'î conducă. Dacă spun ómenii „*marî*“ trebuie să lămuresc înţelesul acestui cuvînt. Ei erau *marî* nu prin cultură dar prin vitejia, priceperea şi dragul lor de ţară. N'aveau carte; dar în schimb aveau o inimă viteză care bătea cu putere la cea mai mică primejdie ce ameninţa moşia lor.

Aşa au fost mai toţi domni care au ilustrat tronul ţărilor române, aşa a fost şi bătrânul Mircea care îndrăsnea să dică Sultanului Fulger :

„N'avem oşti, dar iubirea de moşie e un zid

„Care nu se 'nfioréză de-a ta faimă Baiazid!“

(*Eminescu*)

Şi aceşti viteji domni, care-şi însufleţeau ostaşii nu numai prin cuvîntări dar mai ales prin pilde, nu-şi atribuiau nici odată lor înşile gloria isbânzilor câştigate, „*D-deu voesce ca Româniî să fie biruitori*“ diceau ei, de aceea ridicau lui D-şeu altare de mulţumire după fie care biruinţă. Într'o asemenea împrejurare a fost ridicată şi Monastirea Cozia de cătră Mircea.

Infuriat de călcarea cuvîntului dat de Sigismund, Mircea ia la gónă cu mica lui oştire armata uгурéscă pe când acesta se întórcea din Turcia; dar strîmtele cărări ale Carpaţilor nu permiteau o luptă făţişă, în urma câtor-va hărţueli, Româniî biruiţi trebuiră să se retragă.

Óstea obosită de 3 zile de góna neîncetată, caută repaos. Mircea vedënd imposibilitatea de-a urma luptă, îşi frămînta creerul pen-

tru a născoci un mijloc de scăpare; dar sufletu-î era atât de înecat de obidă în cât nu-i dedea pas creerului să judece, gândurile ce se încheagă în mintea lui nu erau clare: de pe buzele-î tremurânde eșiau vorbe întrerupte care exprimau amarul sufletului său. „Fugar... învins“.... își dicea el. „Mărire... glorie.... perdute!“

El—așa de bun, așa de iubitor de ómenî și de natură—era într'o stare de dăsnădejde atât de cumplită, în cât tot ce-l inconjura nu vedea de cât vrăjmași. Ura pe soldații lui—pe dragii lui soldați care căduseră de obosélă, ura chiar liniștea naturii și dulcele farmec ce ea răspândia în dimineța acelei zile. I se părea că liniștita frumusețe a firii își bate joc de durerea lui; ar fi dorit să izbucnescă o furtună cumplită care să fie în armonie cu aceea a sufletului său, și s'o copleșescă chiar.

Sdruncinat de oboséla fizică și de durerea morală se aședă sub un brad bătrân pe malul Oltului.

El, omul așa de tare care înfruntase atâtea pericole, plânse ca un copil cu fruntea în iarba de ciudă că trufașii Ungurî vor rămânea nepedepsiți.

Dar lacrimile acestea îl ușurară sufletul de amarul ce-l năpădisese; agera lui minte, inseninată, prinse din nou să făurască planuri pentru reînceperea luptei.

Natura întrégă lua parte la durerea lui și în dragul de-a-l vedea cutremurându-se, își opri orî ce mișcare, păsărelele își intrerupse ciripitul, vîntul încetase de a mai alerga sburdalnic printre frunzele arborilor, chiar mândrul Olt stătu în loc, pentru a nu-î turbura gândirile cu murmurul nebunaticelor lui unde. Moleșit de tăcerea ce domnia în natură și de arșița razelor de sóre, ce-l băteau în față, truditul erou adormi pe nesimțite.

.... Atunci, încet, încet, păsărelele își reluară ciripitul, iarba începu să se miște, brații să se plece unii cătră alții pentru a se sfătui.

„Pornescă el din nou contra Ungurilor—diceau brații—, noi ne

dăm viața pentru noi. Să ne taie să ne arunce peste dușmanii lui; noi îi vom strivi cu furie și apoi.... vom mari mulțumiți.

„Pornescă el numai—diceau păsărelele—și noi îi vom însoți oștirea pentru a o îmbărbăta cu veselele noastre cântece!”

Mărețul Olt își reluă cursul și din adâncul apelor lui valurile murmurau în graiul lor.

„De cine te temi, tu, steana Românilor și spaima Turcilor? De niste Unguri nevoiași? Haide, vino-ți în fire . . . Strângeți copiii întremați și pornește-o pe urma Ungurilor.

„Eu te voi însoți în drumul tău; și pe cei ce vor scăpa de armele vóstre și de brațele brașilor, îi voi primi în sânul meu.

„Te du—și vei învinge.”

Cât de bine a înțeles poetul iubirea naturii pentru domnul pământén când a ȓis :

„Si de aceea tot ce mișcă 'n țara asta, riul lanul!”

„Mă-e prieten numai mie, iară ție dușman 'ți este!”

In timpul acesta eroul adormit avu un vis, i se arată icóna Sf. Treimi, înconjurată de o aureolă strălucitoare și o voce îngerescă, dulce, ce îi ȓise: „Te scólă, îți stringe óstea și o pornesce contra Ungurilor. „Veți învinge!”

Óre visul acesta nu era intruparea îndemnurilor naturii?

Mircea tresare și se deșteptă sub impresia acestui vis. „Nu, nu se póte ca visul acesta să nu fie trimis de D-ȓeu—își ȓicea el—lacrimile și desnădejdea nóstră l'au înduióșat și a vrut să ne întărescă. Dómne! Dacă visul meu se isbândesce, jur pe legea mea și pe moșia mea să înalț pe acest bine cuvîntat loc un altar pentru prea mărirea numelui tău!”

Intréga natură, ce mai înainte sta posomorită, acum se schimbăse într'o haiuă veselă, tot farmecul frumuseței naturii de acum, găsesce un îndemn, o întărire pentru pornirea inimii lui.

Mircea, îmbărbatat își strânge în grabă óstea întremată prin trei

óre de odihnă și pornesce contra Ungurilor pe cărări strâmte și cunoscutе numai Românilor. Ajungând la muntele Pasărea pregătesce Ungurilor următoarea cursă: taie din rădăcinii copaci, după ambele maluri ale cărării pe unde trebuiau să trecă dușmanii lui, își ascunde voinicii pe după stânci, și când Ungurii intră în valea aceea se pomenesesc cu o plouie de bolovanii și de arborii tăiați cădând asupra lor. Armata unгурescă e cu totul nimicită.

Mircea biruitor nu-și uită cuvântul dat și la întorcere înaltă o monastire, drept mulțumită, chiar în locul unde adormise.

Astfel povesteau bătrânii zidirea monastirei Cozia.

Mircea a lăsat cu limbă de mörte să fie îngropat în această monastire; mormintul lui se vede și ađi în prima intrare a bisericei.

Nemilosul timp însă n'a respectat memoria marelui Domn, căci a șters aproape cu totul inscripția de pe lespedeя mormintului.

Alături de el e îngropată Maica Teofana mama lui Mihaiu Vitezul. Pare-că sörta a voit să o aducă alături de acel ce-i putea ușura sufletul de durerea mișelnicei morți a fiului ei, povestindu-i încet biruința în urma cărei ridicase sfintul locaș în care se odihneau amândoi.

Acest sfint locaș a fost înzestrat cu averi colosale de fondatorul ei, dar cu ocazia venirii Grecilor în țară, ei puseră mâna pe averile monastirei, ast-fel că astă-đi această monastire e aproape pustie și ruinată, acel semn sfint a gloriei strămoșilor noștri.

Maria Nicolau

*Absolventă a școlii normale de Institutore
din București.*

D'ale educației fizice.

Să știe din vechime ce importanță dădeau Grecii și Romanii acestei părți a educației. Ori-cine care a citit câtuși de puțin

istoria pedagogiei și a căutat să facă ceva cunoștință și cu studiul acestui obiect, nu poate să nu-l fi mirat măsurile ce se luaă de popóarele antice în creșterea copiilor pentru a-i face robuști, gata să sufere orice intemperii și să devie bunți soldați pentru apărarea țárilor lor. N'avem de cât să ne amintim jocurile olimpice, ce se păstréză și astă-đi, dar care altă dată erau în flóre.

Cu timpul, însă, tóte acestea au început a degenera și a ajuns până mai în timpul din urmă, nici de-a se mai ocupa cineva de așa ceva. La noi, mai ales, în școlă primară, nici se pomenia de exerciții corporale până la 1893.

De atunci încóce, gimnastica a fost prevădută în program și astă-đi mulțumită celor, ce se află în capul învățămîntului, dînsa își are locul de onóre, ca și alte obiecte.

Omenii de școlă au mers mai departe și au recomandat chiar că chestia educației fizice nu se resolvă numai prin gimnastică, ca obiect de școlă, cum era considerat, cu aparate, ci prin *jocuri* la aer liber, unde se desvoltă și plămánul, iar nu numai muschii, după cum dice și Paschal Grousset: „organul esențial cătră care trebuie să vîdeze educația fizică, nu e mușchiul ci plămánul“.

Introducerea jocului uitat a „*Oinez*“, nu numai în școléle secundare, ci chiar și în cele primare, cum și a altora, va face mult bine, din punctul de vedere higiénéi pedagogice în privința educației fizice a tinerimeii. Aceste jocuri vor contribui mult a da copiilor sănătatea, puterea și agerimea, care asigură echilibrul intelectual și moral al indiviđilor, și în acelaș timp forța și mărirea națiunei.

Exercițiile corporale și jocurile în aer liber să fie pentru educatorii nu numai o simplă preschimbare a munceii intelectuale, ci o necesitate imperiósă. Nu prin felul cum se face gimnastica astă-đi în școli, vom contribui la desvoltarea fizică a copiilor, ci prin acele jocuri, cari descarcă din organism tot reul adunat din cauza viétei sedentare și hrănescó stîngeló stricat de aerul

viciat al camerilor de clasă. La acesta însă trebuie să contribuie nu numai profesorii ci și părinții.

Toți trebuie să înțelegă, după cum ne spune și călugărul dominican, părintele *Didon*, la congresul olimpic ținut anul trecut, 17 Iulie, la Havre, că activitatea fizică nu e ceva secundar, ci o virtute morală în acelaș timp.

Prin jocurile libere combatem inerția, lenea, slăbăciunea, frica și timiditatea copilului din naștere și-i dezvoltăm spiritul de combativitate, de vitejie, amorul de luptă, lucruri prin care copiii devin mai întâi tari și apoi din tari buni; combătând slăbăciunea, combatem și viclenia și lenea, rele ce-i fac să fie periculoși pentru-că devin trădători; deci oțelim și caracterele.

Prin jocurile libere dăm putere și rezistență copiilor. E tare, cel care știe să și indure, iar nu numai să atace. E bine prin acesta, căci facem din forța fizică un obiect de mândrie și e mai bine mândru de cât fricos.

Jocurile gimnastice grupază la o laltă tinerimea într'un scop ce corespunde naturei sale, necesității de mișcare, fac: „naturile unite“, silesc pe copii să fie legați prin sentimente de fraternitate.

Rolul învățătorului e mai mult ajutător, încurajator și prevădător.

Nu numai prin educația intelectuală, ci și prin ast-fel de jocuri, formăm bărbați activi și nu pasivi, atât de trebuincioși în o țară ca a noastră democratică, unde fie-care trebuie să fie un cetățan liber, fie care să fie capabil de a-și croi singur un drum bun în lumea acesta, ca să nu lucreze numai sub impulsunea forței cui-va, obicinuți a se afla în tot-dea-una sub tutela al-tuia.

Pe lângă toate acestea bunuri de ordine morală și psihică, jocurile sunt preferate gimnastice pure și prin faptul, că este de neertat ca după atâta ore de muncă intelectuală, orele de

gimnastică să le facem tot în scôlă, unde aerul e viciat, ochiul se deformeză și rămâne atins de miopie, trupul așezat pe niște bănci, ce nu corespund de loc cu cerințele pedagogiei moderne, dând naștere la inegalitatea umerilor și îndoirca șirei spinărei; ci afară, în timpul priincios, sau în sala de gimnastică în timpul de iarnă, unde aerul e curat, unde copiii sunt liberi pentru a desvolta nu numai mușchiul, ce vine în al doilea rînd, ci și plămînul, care hrănesce pe acesta. Căci, cine va hrăni mușchiul, dacă plămînul e atrofiat și nu-î trimite de cât un singe încarcat cu carbon, greu și sărăcit?

Le Petit Journal, făcînd darea de samă a congresului menționat mai sus, amintește sfaturile ce a dat congresul părinților și pedagogilor, că unul din principalele obiecte ale igienei naționale este de a forma și soldați, sfaturi ce-s caracterisate în următoarele rînduri:

„Nu numai curajul câștigă bătăliile, a ȃis d. *Cadet de Gas-sicourt*, ci și mai ales, nepăsarea față de intemperii, rezistența la oboseli, obiceiul mersurilor repeđi și prelungite.

„In anul 208, a. Chr. consulul Claudiu Nerone plecă din Canusium și întălni pe colegul seu Livius aprópe de Ancona, după strebaterea a 360 Km. în 8 zile, cu arme și bagaje, și împreună cu el bătutu pe Asdrubal. Apoi pleca iute, ajunse imediat pe Annibal, în acelaș interval de timp, și-î aruncă în lagăr capul fratelui său“.

Să nu uităm aceste exemple mari și să ne aducem aminte, că armatele victoriose sunt acelea ale căror curaj și patriotism sunt susținute de vitalitatea fizică.

G. Simionescu

Răsboiul între Ștefan Cel Mare, D-nul Moldovei, și între Turci la Valea Albă.

I.

Românu'n timpuri de răsbóe,
Pentru al seú țerm din moși strămoși
Vârșă tot sângele-î șiróe
De se umbrea sub nourí roși.

El înelina mândra sa frunte
Numai la cer, vróind pe loc
Sá stee nalt pe cât un munte
Intre-a lui țară și 'ntre foc.

În timp de 47 de ani cât a domnit *Marele Voivod Ștefan* pe scaunul Moldovei, multe și mari răsbóe a avut când cu Ungurii, când cu Leșii, când cu Tatarii, când cu Turcii, când cu frații Români din Muntenia. Tóte bătăliile purtate de El sunt mari. Mulți vrăjmași, cari aú culezat să calce *pămîntul moldovenesc*, nu s'au mai întors la vatra lor, ci aú îngrășat cu ósele, sângele și carnea lor acest pămînt.

Una dintre cele mai mari bătălii ale *Lui* este cea de la *Răsboenț*, sau *Valea Albă*, purtată la anul 1476 Iulie 26, cu Turcii sub conducerea *Marelui și Grósnic Sultan Mahomed II-le*.

Ca să înțelegem pricina acestei sângeróse lupte este nevoie să istorisim pe scurt o altă bătălie între Turci și Moldoveni întîmplată mai înainte.

Prin marile talente ostășești ale *Vitezului Ștefan*, țara Moldovei creșcea din ȃi în ȃi și era ca un stavilar puternic în calea Turcilor, de aceia Sultanul Mahomet II-le se uita cu ochi veninoși la mândra țară a Moldovei și mai ales la *Vitezul ei Voivod Ștefan*; hotărâ Padișahul să ștérgă de pe fața pămîntului pe acest voinic popor și Domn, ce-l aținea calea planurilor sale, dar:

Nevinovatul sânge ades dreptate cere

Și orí ce isbândă 'n lume cu jărtfă-î și durere.

Se folosi Sultanul de focul ce era aprins între Munteni și Moldo-

veni, și trimise în potriva lui Ștefan, ca tovarăș a lui Radu, pe Pașa Soliman cu 120 mii de Turci.—Ștefan cel Mare la aușul acestei vești nu se îngrozi, căci era oțelit la lupte și nevoi; iar ai Lui oșteni erau tot făcăi crescuți pe înălțime la a muntelui rĂcĂre, cari adesa, cĂnd plouĂ în vale, sunt sĂrutați de sĂre și la luptĂ nu dau Ănapoi. Turcii intrarĂ pentru ĂntĂiaș datĂ în Moldova pe la sfĂrșitul anului 1474. Iute ca vĂntul, *Marele Ștefan* trimise **Solii** cu scrisori la vecinii UngurĂ și PolonĂ, ca și Ei sĂ dea vre un ajutor. Cazimir regele Poloniei, trimise *douĂ mĂi* cĂlĂreți, iar Matiaș Corvin, Regele Ungurilor, trimise *numai* 500 de SecuĂ; greul era al Moldovenilor; ei, cu peptarile lor oțelite, trebuiau sĂ sfarme fiara ce le venea Ănainte.

De la domnie 'n țarĂ hĂrtii mari se trimise
SĂ cheme ĂomenĂ vrednici de Ăste la rĂsbouĂ
Din fie care casĂ cĂte un om de soiĂ;
CĂci drept e, cĂnd moșia se aflĂ Ăn pericol,
Ca toți copiii dĂnsei sĂ dea piept la vicol.

Și Ănt'Ă clipĂ 40 mĂi MoldovenĂ venirĂ Ănarmați cu cĂse, cu securĂ și cu topĂre, *armele cele mai Ănfricoșate Ăn mĂna poporului adus la desnĂdejde.*

Marele Ștefan iese Ănaintea *potopului Otoman* și nu-Ă dĂ rĂsboiĂ la loc deschis, ci-l tot hĂrțuesce, și-l ademenește, pĂnĂ ce-l atrage Ănt'r'un loc Ănchis.

La *Podul Inalt*, la apa *RacovĂt*, Ăn Județul Vaslui, aprĂpe de riul BĂrlad, o mocirlĂ mare, o luncĂ, o pĂdure, fostule-a lor, Turcilor, de *Alah* menitĂ, sĂ le serve de mĂrmĂnt. La 17 Ianuar 1475, iarna, se dĂdu bĂtaea: O cĂța grĂsĂ acoperea lunca și pe OtomanĂ; Ștefan pusese dincolo de luncĂ cĂți-va trĂmbițari; cum de dĂuĂ se crĂpĂ, lunca de sunetul trĂmbiților rĂsunĂ; Turcii dau fuga 'n spre luncĂ; Ănt'rĂ 'n ea; cred cĂ aici e armata moldovenĂscĂ; se ĂnecĂ, se prĂpĂdesce; se omĂrĂ uniĂpe alții, Ăn neștire; Ștefan Ăi ea de la spate; Ăi bate; Ăi ucide; Ăi pradĂ; Ăi robesce; *toporul și securea pe mulți a*

Paris și în orașele cu universități.

Acest lucru stabilit, mi se pare că programul învățămîntului modern se împarte în mod natural astfel :

1) Cursul de limbă și literatură franceză. Se va stăruie cu deosebire asupra clasicii noștri din al XVII veac, căci tot miezul literaturilor antice, ca și substanța creștinismului este în el.

Exemplul acestor clasici nu va fi mai puțin folositor ca al celor vechi pentru ca să obișnuiască pe tinerime „să compună“, să pună ordine și mișcare în cugetările ei. Bine înțeles, cu această ocazie nu va fi interzis profesorilor de a preda elevilor, prin metoda conferințelor și al traducțiilor, ore și cari idei de literaturile grăca și latină. Exercițiile și compozițiile de stil nu vor fi de asemenea prescrise, dar se va avea grija ca subiectele să nu fie prea artificiale.

2). Cursurile de limbă străină, în particular germană și Engleza. Învățămîntul acesta trebuie să fie *practic*. Așa se aplică la studiul limbilor vii aproape același metode ca și limbilor morțe. Trebuie să profităm de perioada în care copiii au memoria proaspătă și să-i îndrumăm a învăța limbile moderne mai mult vorbindu-le, de cât scriindu-le.

3). Noțiuni de istorie și de geografie. Nu este vorba ca să băgăm în capul copiilor o sumă de fapte secundare și nefolositoare și cari n'au în sineși nici o însemnătate, sau nesfârșite serii de date și de nume de bătaii, pe cari le vor uita foarte curînd. Marile evenimente politice și sociale, istoricul instituțiilor și al moravurilor, al omienilor mari, iată ceea ce profesorul trebuie să le predea în mod sumar, complectând ici și colo aceste indicațiuni prin citirea câtor-va pagini din mari istorici. Nu va fi fără folos a expune copiilor, în trăsături generale (și fără a-i constrînge la admirare), regimul politic și administrativ sub care trăim și a le da lămuriri asupra severului nostru cod civil.

Asupra geografiei trebuie însă de stăruit. Căci, ceea ce trebuie știut mai întăiu, este figura planetei. A fost pôte o idee

genială a lui Raoul Frary, acest precursor, de a face din studiul geografiei însuși centrul învățămîntului și a voi ca cele l'alte științe să nu fie predate de cât cu prilejul studiului geografiei. Nu se vor despărți de acest studiu, acelea de cosmografie, geologie și de economie politică, cari se înlănțuiesc în mod firesc.

4). Noțiuni de algebră, de geometrie, de fizică, chimie, de istorie naturală. Simple „noțiuni“, repet. De pildă, nu se vor preda din geometrie de cât teoremele tipice, din fizică și chimie numai experiențele cari, prin metod, sunt reprezentative de altele multe și cari au condus la descoperiri celebre. Se va preda, ca corolar, istoria mai tot-dea-una așa de interesantă și adesea ori eroică, a autorilor acestor descoperiri. Nimic mai mult. Copiii care învață cu plăcere atât, din aceste științe, le vor adînci mai târziu.

5). Jocuri, gimnastică, sporturi diferite, excursiuni, vizite de atelierie și la fabrici. Toți copiii vor învăța o meserie manuală, și acesta va fi pentru dînșii, sunt sigur, una din cele mai mari ale lor plăceri.

O treime din zile va fi consacrată acestei părți din program.

Ași fi putut adăuga o a șeasa parte, care ar fi fost un curs de filosofie și de morală. Dar înțeleg ca toți profesorii, și mai ales aceia de literatură și de istorie, să fie, în specialitatea lor, atât prin reflexiunile ce vor ști să amestece în obiectul lor, cât și prin metoda special de predare, profesori de morală și de filosofie.

* * *

Materiile acestui program vor fi repartisate în patru ani. Ași putea să indic această repartizare, dar nu o fac din cauză că articolul meu este deja lung și așa.

Acest învățămînt secundar modern—care de ast-fel nu va fi de loc uniform și care va varia ca „dosagiū“ de materie, după regiuni—este privitor la copiii în vîrstă, de la 12—16 ani. După

acastă vîrstă, ei se vor specialisa cu siguranță. Unii vor intra într'unul din marile licee spre a-și sfîrși studiile științifice și a se pregăti acolo pentru școala politehnică sau de la Saint-Cyr. Alții vor călători, alții vor intra în vre-un colegiu englez sau gimnasiu german, sau se vor deda la comerț și industrie. Alții își vor completa ei înșiși instrucția și se vor dezvolta în sensul ce le va conveni.

Suprimăm bacalaureatul în literă sau știință pentru cauzele deja expuse. El va fi înlocuit prin notele date și certificatele liberate în liceele moderne și, sub controlul părintesc al Statului, în instituțiile particulare.

Am voi, de asemenea, sau să suprimăm internatul, ceea ce ar sili pe părinți să se ocupe mai mult de copiii lor, sau să nu instalăm licee internate de cât la țară.

Tóte acestea nu sunt chimere. Nu sunt de loc un utopist, care vrea numai inovațiuni. Nu fac de cât să taiu tot ce este nefolositor pentru a însufleți restul. Nu este vorba, decî, de cât de simplificațiuni.

Mai ales, oh! mai ales, va trebui ca opinia publică să nu disprețuiască de loc învățămîntul modern, ci să-l privească tot așa de distins ca și cel clasic.

Și așa este. Și el are tradițiunile și titlurile lui de noblețe. Dacă ne amintim că latina era în vécul al XVI limba universală — și chiar limba științifică și dacă se pun la o parte óre-care exerciții aristocratice, cari convin unui fiu de rege — se póte dice că învățămîntul dat de Epistémon junelui Gorgantua este același pe care îl propun eu.

Așa în cât, patronul învățămîntului modern nu este altul de cât înțeleptul François Rabelais.

L E P R A

Studiul higienei, dacă nu și a medicinei populare, în școala primară ar merita mai multă atențiune din partea celor în drept. Ceea ce s'a scăpat din vedere în legea învățămîntului primar din 1893, s'a prevădut în cea din 1896.

Căci, dacă alte obiecte sunt de o importanță capitală, apoi nici igiena nu trebuie alungată din școlă. Cele câte-va capitole puse în programul analitic la „Sc. fisico-naturale“ cum și câte-va bucăți cu totul obscure, în cartea de citire și predate cu ocaziunea lecțiunilor acestui obiect, nu ne prea satisfac.

Ar trebui, cred, să se dea acestor obiecte, cel puțin în școlile *complimentare*, — ca cele *primare superiøre* — o mai mare însemnătate, și, dacă nu s'a prevădut o anumită extensime a materiei în program, apoi ar fi foarte folositor, dacă autorii de cărți didactice — citiri — ar trata mai multe chestiuni de domeniul higienei, ca până în present, în cărțile lor, ce le vor presenta la concursul viitor de cărți didactice.

Și cu drept cuvînt, căci ce pöte fi mai important pentru un om de cât sanatatea sa? Știind cum să-și păstreze sanatatea, deci fiind sănătos, se pöte gîndi la multe lucruri folositoare, care printr'o muncă mai mică sau mai mare le-ar putea realiza, pe când dacă este bolnav, orî-ce-ar vrea să facă e în zadar.

Și dacă acésta este așa, apoi e de datoria educatorilor, e de datoria școléi să formeze pe om așa fel, ca să știe cum să-și întrețină buna sănătate și ce mijlóce practice să întrebuinteze în cas de bôlă, până la sosirea medicului, mai ales la țară, unde medicii nu se vöd de cât fôrte rar și atunci să știe cum, acolo mai ales, unde mortalitatea e fôrte mare, cu deosebire pentru copii.

Se pare, că acest rêu e pe cale de-a se înlătura. Asociația medicilor, în congresul ținut nu de mult timp în București, prin conclusiu-

nile raportului lor către autoritățile superioare, cum și în răspunsul ce l-a dat însuși Capul Statului, delegației acestora, s'a accentuat mult asupra igienei, trebuind a fi luat mai de aproape în vedere cunoștințele acestui obiect, de cât ca până acum.

Să nădăjduim, că ori pe ce cale ar veni, timpul va face ca învățămîntul să mai pierdă din formalismul seu, apucând cât mai mult pe calea practică, privită din ori-ce punct de vedere.

Până atunci, însă, datoria ori-cărui învățător e, să nu lese scăpată nici o ocazie ivită în școlă, de a nu explica copiilor lucruri ce privesc igiena și chiar și lucruri elementare din medicina populară, punînd tot interesul, ca și la cele-lalte obiecte.

În urma celor duse mai sus, ne propunem a trata și câte o chestiune din domeniul științelor aci amintite, așa pe cât modestele noastre mijloce ne permit, fiind bine primit ori-ce articol în acest sens, sosit la redacție.

Incepem de-o cam dată cu o bătă, care de și veche, dar abia acum savanții au început a se ocupa mai de aproape de dînsa.

* * *

Lepra este o bătă care-și are trecutul seu istoric. Ne aducem aminte, că chiar pe timpul lui Christ ea era în flăcăr. Acastă bătă gróznică și fioróasă altă dată, astă-dî nu mai are acel caracter de pedepsă Dumneđească, ci e o bătă ca și altele, după unii de natură pur *contagióasă*, iar după alții și *ereditară*.

În Europa e cunoscută de 18 secole. Lățireă ei în acest continent a început, probabil, înainte de împăratul Cesar, din Roma, când Pompeiū a fost învins la Farsala de o armată în care se găsiu : Sirieni, Persani, Međi, la care lepra era endemică.

Incepînd în urmă a se lăți cu mare reșegiune și fiind considerată ca o pedepsă a celui a Tót puternic, flagelul facea ravagii însemnate mai ales în populația saracă, care era de alt-fel foarte numerosă, mai ales, prin vécul de mijloc.

Credîndu-se că e o bătă incurabilă și *sfîntă* în acelaș timp,

clerul era chemat să se ocupe de leproși. Separarea acestor nenorociți de lume se făcea cu același ceremonial ca și la un mort. Ducându-l la biserică și îmbrăcându-l într'o simplă haină neagră, după rugăciunile cuvenite, îl vira într'o odaie anumită din casa leproșilor, unde se găsea ca mobilier: un pat, o cană de apă, o măsuță, un scaun, o lampă, un șervet și ceva de mâncare, neavând voie să comunice cu nimeni de cât cu îngrijitorii și încă și cu aceștia sub anumite condițiuni.

Juriștii considerau leproșii ca morți din punctul de vedere civil, medicii îi părăseau cu totul, iar societatea îi socotiau ca ne mai existând.

Cu timpul, însă, obiceiurile acestea au început a mai dispărea și după războiul de 100 ani, această boală s'a micșurat încetul cu încetul până se credea c'a dispărut.

Uitată, timp de aproape 300 ani, această boală, n'a mai fost observată de aproape de cât acum câțiva ani în urmă, când a început iarăși a se ivi în Europa.

La congresul internațional ținut la Berlin, în Octombrie, anul trecut, la care a luat parte și reprezentanții de-aî țării noastre s'au stabilit mai multe concluziuni, după mai multe zile de desbateri*).

Lepra este o boală, ce constă în o afecțiune a peleii, datorită unor condițiuni exterioare, ivindu-se la încheituri sub forme de bube separate de un aspect desgustător. De multe ori ea devine o complicație a altor boli de piele prin inocularea vre-unui bacil.

S'a admis la acest congres, că lepra se datorește pe de o parte bacilului leprei descoperit de *Hansen* confirmat și de d. *Virchow*, președintele acestui congres, găsindu-se numai la om; iar după alții pe lângă acesta, ca cauză, și ereditatea; căci nu se poate zice aceștia ca un tată sau o mamă leproasă să nu dea naștere la copii, care să nu fie atinși de această boală, după cum susține și d. *Zamboca—Pașa*, medicul sultanului, din Constantinople.

*) După *Le Petit Parisien*.

De şi cei mai mulţi dic că e o bôlă contagiôsă, totuşi trebuie să ştim, că nu e o contagiune ca la o scarlatină, varsat, anghină ş. a., ci numai atunci cãpătăm acéstă bôlă, când având o sgritură sau o rană, ne-am apropia de un lepros; cãci nu se cunósce sigur, cum acest baccil patogen se introduce într'un individ sănătos, părţile discoperite ca: faţa, mânilé, piciórele góle şi përul chiar sunt, singurile cãi, pe unde se dice, cã baccilul pătrunde.

Fiind-cã nu se cunósce bine felul de transmitere a baccilului, se ia măsuri ca îndată părţile ulcerate ale leprosului să fie acoperite cu pensamente.

Măsura practicã, însă, ce se recomandă unui asemenea bolnav, e imediata lui isolare.

Astã-dí, lepra se manifestă în rare ocasiuni şi nu póte avea, din pricina progresului higíenei, nici relele, nici caracterul ce l-a avut odată.

De şi e o bôlă ce datéză din timpuri fórte îndepărtate, totuşi ómenii specialí nu de mult a început a face studiile necesare pentru găsierea mijlócelor cele mai nimerite în tratamentul ei.

G. Simionescu

Ión Corvin Şi Corbul

— LEGENDĂ —

Români, ca şi noi, se află şi trăesc prin tóte ţările vecine cu România. Mulţi şi viteji Români se află în Transilvania şi prin ţinuturile vecine ei. De-acolo a venit şi Radu-Negru în Muntenia; de-acolo a descălecat şi Dragoş-Vodă în Moldova.

După trecerea Domnilor Români, Radu-Negru şi Dragoş-Vodă, peste munţi, Ungurii începurá să asupréscă mai tare pe poporul românesc rămas în Transilvania.

Prin muncă și vitejie însă mulți Români se rădicară și în Transilvania la dregătoriile cele mai înalte. Și unii dintr'înșii erau sfetnici și prietini regilor ungurești.

Ast-fel a fost boerul Român *Voicu* sau *Lupul*, care trăia acum vre-o 500 ani. Pentru vitejia lui Voicu, regele unguresc i-a dăruit orașul și ținutul *Hunedorei*, în Ardeal. *Voicu a fost tatăl lui I. n. Corvin.*

Povestea spune că regele unguresc Sigismund, plecând odată împreună cu boerul Voicu la luptă în contra Turcilor, și-a scos un inel din deget și l-a dat nevestei lui Voicu, pe care o cheama Elisabeta.

Și dându-i inelul, regele i-a zis : «Intimplându-se să te ajungă când-va vre-o nenorocire, alérgă la curtea mea ! Acolo *arată inelul acesta și vei afla tot-d'a-una ajutor !..*»

Mai târziu regele s'a întors acasă. Pe acele vremuri Turcii neliniștiau mereu pe Români. Veniau cu oștiri mari, ardeau orașele și satele. Tăiau și făceau robi pe cei ce rămăneau în viață. Atunci Voicu își luă soția și pe micul lor fiu, pre Ioan, și plecă să mérégă la regele Sigismund.

Pe cale poposiră o dată într'o pădure lângă un isvor cu apă rece. Mama *dădu copilului inelul ca. jucându-se cu el*, să tacă. Intr'acea mama adormi lângă copil ; iar tatăl Voicu pleacă cu arcul prin pădure, la vinătore.

Dintr'o dată începu copilul să țipe cu glas tare. Mumă-sa se deșteptă din somn și întrebă pe copil de ce plânge. În același timp *observă ea că inelul perise din mânele copilului*. Copilul arată cu mânușitele în sus. Și iată, *în vârful unui copac steteu un corb cu inelul în cioc.*

Ce se întimplase ? Corbul zări inelul strălucind în mânele copilului, se repezi la el și-i răpi inelul și apoi sbură cu el în vârful copacului. Chiar atunci însă sosesce acolo și tatăl Voicu. Acesta trage cu arcul în corb, care cade mort numai de cât cu inelul, la picióarele lor.

Când ajunseră la rege, acesta primi pe Voicu și pre ai săi cu bucurie și cu mare onóre....

Ca băiat Ioan avea o purtare de tot bună ; iubia învățătura și munca.

El ajunse un mare vitez. Și atunci își luă drept semn său marcă, corbul ținând inelul în cioc.

Ioan Corvin a ajuns Vodă în Transilvania ; iar fiul său Mateiu a fost cel mai mare și mai drept rege al Ungariei.

(Albina)

V. Gr. Borgovan.

CAPACITATEA INTELECTULĂ A FEMEEI.

(Urmare)

Creerul omului cântăresce mai mult de cât creerul mai multor animale, chiar de cât al acelora care, ca boul și calul, au corpul mai voluminos și mai greu ; însă pe de altă parte creerul omului cântăresce mai puțin de cât acela al balenei și al elefantului.

Trebue ca noi să conchidem, că balena și elefantul au o desfășurare intelectuală superiőră omului ? Nu, de sigur. Atunci pentru ce se pretinde că această deosebire anatomică implică superioritatea intelectuală a barbatului asupra intelectului femeii ?

Un alt fapt vine a anula însemnatatea, pe care uritorii de femei pun la diferența greutatei creerului barbatului și al femeii. S'a găsit adese ori, că greutatea creerului persónelor, care au manifestat o mare intelegnță, era simțitor inferiőră greutății creerului ómenilor a căror desfășurare intelectuală era cu mult mai puțin considerabilă. Ast-fel un profesor rus, Dr. N. Zernoff a avut ocasiunea de a cântări creerul celebrului general Skobeleff ale căruitalente militare, înaltă cultură și surprindetóre energie nu sunt contetate de nimene. Ei bine, greutatea creerului acestui om

distins este inferioară celei a creierului a patru-deci de simpli soldați, ce profesorul Zernoff a cântărit în aceleși condițiuni.

În tabloul greutăților creierilor oamenilor iluștri, însemnați de Bischoff, noi remarcăm că creierul celebrului chimist Leibig este mai mult ca mijlociul în greutate; de asemenea creierul lui Drellinger, vechiul șef, așa de cunoscut mișcării bătrînilor catolici, nu cântărește de cât 1207 grame...

Însă se poate încă obiecta: Fără îndoială, greutatea absolută a creierului nu poate a ne da măsura activității psihice a individului, adică a activității sale intelectuale și morale; creierul omenesc nu este singur el (unicul) organ al activității psihice, ci activitatea somatică ⁽¹⁾ ajută 'n asemenea și cu cât organele acestei activități sunt mai dezvoltate, cu atât creierul trebuie să fie mai mare. Este dar evident că creierul animalelor, ca balena sau elefantul, trebuie să cântărească mai mult ca creierul omului, nu din cauza unui intelect mai mare, dar din cauza a unei mai întinse suprafețe, ce presintă corpul acestor animale.

Pentru această anatomistii au căutat mult timp a proba, că creierul omului este relativ mai greu de cât creierul animalelor, și această greutate superioară relativ de creierul omenesc a fost considerată ca indiciu a superiorității sale intelectuale.

Acastă probă nici atâta nu suportă examinarea, căci dacă greutatea creierului omenesc este relativ mai considerabilă de cât acelei a bouului și elefantului, este relativ inferioară celei a orî căror paseri, ca vrabia, de exemplu sau la orî-care momițe. ca șimpanzeul. Iată, afară de acesta tabloul raportului între greutatea creierului și greutatea corpului.

Brósca țestósă $1 \frac{1}{2240}$, bouul $1 \frac{1}{650}$, elefantul $1 \frac{1}{500}$, pavianul (cinocefalul) $1 \frac{1}{150}$, macacul (genul momițelor de Africa) $1 \frac{1}{90}$, omul $1 \frac{1}{10}$ vrabia $1 \frac{1}{28}$, șimpanzeul $1 \frac{1}{20}$.
(Va urma)

Smaranda G. Cosmovici

Tg.-Nemțu.

(1) Prin activitatea somatică se'nțeleg mișcările membrelor, a trunchiului, a aparatului locomotor.

HIGIENA ÎN TIMP DE VARĂ.

În fie-care an în zilele căldurose din Iulie și August, vedem producându-se accidente mortale, rezultat al influenței unei temperaturi excesive asupra organismelor adesea oboșite din aglomerațiile urbane.

Stăpâniți de obiceiurile vieții curente, nu ne vine în gând să modificăm regimul nostru de muncă și de alimentație odată cu sosirea căldurilor. În Italia, totă lumea își face *siesta* în mijlocul zilei; afacerile se resolvă dimineața și seara numai. În Turcia, în Persia, oamenii se instaleză în timpul zilei în pivniți, întrerupând ori-ce muncă. În Indiă, se atiră de tavanul camerilor niște evantaliî enorme care se mișcă mecanicește rĂcorind ĂncĂntinu atmosfera. În Africa, oamenii ies numa noptea din casă, iar ĂmbrĂcĂmintea e potrivitĂ cu clima.

La noi, ca și în Franța și în alte țeri europene, căldurile sunt cu atĂt mai nesuferite, cu cĂt Ăn potrive lor suntem desermați. Ori-care ar fi temperatura, oamenii continuĂ d'a munci chiar Ăn orele cele mai calde, umblĂ la sĂre și se ĂmbracĂ tot ca de obicei.

PĂte sĂ fie termometrul la 35, la 40 grade, cum a fost de multe ori; noi, din obiceiurile nĂstre nu eșim. PĂte sĂ se ĂmĂlțascĂ numĂrul Ănsolațiunilor, și cifra morților de congestie, pĂte sĂ devie neliniștitĂre; noi continuĂm de a eși pe stradĂ de la 12 ore pĂnĂ la 2, de a ne umple stomacul cu licide, și a ne Ămbraca Ăn haine grele și strĂnse fĂrĂ a ține samĂ de lecțiunile crude cari ni se dau.

Chiar starea nĂstrĂ moralĂ, care suferĂ consecințele schimbĂrilor atmosferice, care este Ăn relație constantĂ cu modalități thermice, care ĂncunjĂrĂ corpul nostru, nu ne preocupĂ cĂtuși de puțin. Sunt sporiri fatale Ăn criminalitate; sinuciderile se ĂmĂlțesc Ăn proporții ciudate; putem constata semne sigure ale unei ĂncĂldiri a sĂngelui provocĂnd aprĂnderi pasionale. TĂte acestea sunt fenomene cari nu ne isbesc, de și indicĂ o rupturĂ de echilibru Ăn exercițiul organelor și Ăn acțiunea vitalĂ.

Cu tĂte acestea existĂ o igienĂ de varĂ, care ar trebui sĂ

ne intereseze. Cel puțin, dacă în timp de vară nu schimbăm nimic din obiceiurile noastre sociale, să introducem în regimul alimentar schimbările pe care le impun variațiunile subite de temperatură.

Acum câte-va zile se publica în Paris formula unei băuturi recoritoare pentru usine și ateliere în timpul căldurilor: 50 centigrame de acid citric, 50 centigrame de glicerisină și 1 gram tinctură de gentiană la un litru de apă. Această băutură e foarte bună, potolește setea, costă puțin și are marele avantaj că nu conține alcool. Solicitudinea doctorilor care se îngrijesc de sănătatea muncitorilor din usine și ateliere e lesne de înțeles. Atelierele se transformă în adevărate băi de aburi în timpul căldurilor. Căldura aduce congestiuni a căror pericol băuturile recoritoare îl înlătură. Dacă în locul lor s'ar întrebuința băuturi alcoolice pericolul ar fi și mai mare. Alcoolul ia corpului oxigenul inspirat care e indispensabil pentru funcțiunile organelor noastre. Prin urmare, în timp de vară nu trebuie să adoptăm ca băuturi de cât berea, vinurile care conțin puțin alcool, sau mai bine simple băuturi acide răcoritoare preparate cu sucuri de fructe.

Chestiunea mâncărilor nu e mai puțin interesantă de cât a băuturilor. Este adevărat că ea interesază mai puțin pe muncitori, ale căruia mușchi nu se odihnesc nici odată și care nu se tem nici de căldură, nici de obosală; în schimb, însă, profesiunile sedentare, unde viața creierului este mai activă, vor primi cu recunoștință noțiunile relative la alimentarea specială care convine economiei, când din cauza atoniei ce rezultă dintr'o transpirație abundentă, mistuirea se face mai încet; iar transformarea sângelui și nutriția țeseturilor pierd din activitatea lor.

Savanții care s'aun ocupat cu chimia alimentară sfătuiesc să se mănânce mai puțin în timpul verii, să se ia alimente mai puțin hrănitoare, dar mai ușore de mistuit cum e carnea animalelor tinere, legumele noi, rădăcinele bogate în zahăr, fructe și salate.

De-alminteri, și instinctiv ne ferim de grăsimile pe care le mâncăm iarna. Iarna precum dice Moleschott, arderea care transformă grăsimea în acid carbonic și în apă se face mai lesne, ceea ce se dovedesce prin sporirea acidului carbonic expirat în timp de iarnă. Oxigenul pe care îl inspirăm are atunci o acțiune mai puternică. Vara însă, nu se întâmplă tot ast-fel; atunci, gră-

simea alimentelor e mai greu eliminată de organism, care cu greu găsește cei două-deci de litri de oxigen pe care îi absorb pe cés.

Iată pentru ce în regiunile tropicale grăsimile sunt lăsate de o parte iar în locul lor sunt preferite făinoșele ca mai asimilabile. La negri, alimentele ordinare sunt: orezul, meiul, porumbul și rădăcinile bogate în amidon. Orezul e alimentul principal la toate popórele din zona tropicală. Este un obicei basat pe o lege naturală. Tot ast-fel, și din cauza unei juste presimțiri a acestei legi, în Italia de Sud și în Palestina, carnea de porc pe timp de vară este interzisă. Felul nostru de alimente trebuie să fie și el în legătură cu clima țerei în care locuim. Arabul din câmpiile ardătoare ale Africei care ar absorbi o hrană animală prea substanțială s'ar expune la congestii și la bóle de tot felul; de asemenea întrebuintarea alcoolului 'i ar fi foarte vătămătoare. De aceea e sobru; el mănâncă odată numai pe zi și se mulțumește cu câte-va smochini și câte va curmale. Beduinii nomazi rar mănâncă carne, hrănindu-se cu orez și cu grâu fert. Numai în Țările mari frig câte un miel făcând ciorbă din măruntaele lui și preparând faimosul lor cuscus.

Ușor se poate suporta dieta și chiar fómea lângă ecuator; în cimele apropiate de pol fómea și trigul istovesc repede puterile vieții. Pofta lacomă a Kamciatcului și a eschimosului, Țice d. Husson, puterea aparatului lor digestiv, pot mira pe acela care nu se gândește la deosebirea condițiilor de viață în latitudini opuse; ceea ce ar părea monstruos în Italia de Sud sau în Egipt e foarte natural și fiziologic în Laponia. Aci pe Țermurile mărilor înghețate, indigenul are nece de grăsime și de carne. Un Eschimos din insula Melville, care locuesce într'o colibă de zapadă, mănâncă pe zi 8 kilograme de carna crudă, din care a treia parte e grăsime, și bea o bună cantitate de ulei de balenă. Pentru omul regiunilor tropicale, o căpățină de usturoi și o bucată de pâine e tot ce'i trebuie.

Englezului îi trebuie carne friptă cu sânge. Germanul cere multă mâncare; mâncări cu sos, legume, sărături, fripturi, compoturi de prune sau de vișini, etc.; el trebuie să umple un stomac mare, pretențios. Un mare anglo-saxon, însă, transportat pe cóstele Africei, móre în câte-va luni dacă nu renunță la regimul lui d'acasă.

Ceea-ce hotărăsce felul de alimente este mediul în care ne aflăm, clima; temperatura. Astăzi mulți se ridică în potriiva bănturilor spirtóse, denunțând gravele desordini pe cari le produce în organism sub influența căldurei. Nu se póte tăgădui, însă, că în latitudinile glaciare alcoolul jócă un rol fórté folositor; consumarea lui desvoltă un noú isvor de căldură, apară cu eficacitate organele contra frigului din afară. Călătorii, care au visitat mările polare, sunt unanimi în a mărtarisi că Europeanii, în acele locuri, nu s'ar putea lipsi de bănturi spirtóse. În țările jóse, reci. umede, experiența a dovedit în tot-d'a-una utilitatea alcoolului (Moleschott).

Dar atât sciința cât și experiența sunt contra escesului, și tocmai contra escesului se ridică scriitorii și ómenii de sciința. Și, ca să revenim la higiena de vară, în timpul căldurilor trebuie să ne ferim de bănturile tari și de alimente prea substanțiale.

* * *

Procedeul componerei în șcóla primară.

În numărul 1 al revistei am expus metoda, după care ar fi nimerit a proceda în ținerea unei lecții de compunere. Pentru ca succesul componerei se fie întru cât-va asigurat, se va despărți subiectul în atâtea părți, câte *momente principale* sau unități metodice vom scóte, rămâind ca copilul să desvolte fie care titlu, ușurându-l în acelaș timp, de zépăceală în care s'ar afla în cazul când i-am spune numai subiectul, despre care are să trateze.

Ca aplicare a celor spuse, daú aci compunerea unei eleve din clasa V-a primară, a acestei școlii.

Iat'o :

DANIIL SIHASTRU

Ștefan Cel Mare învins
la Valea Albă.

In anul 1476, luna lui Iulie, în 26 zile. Sultanul
Mahomed înfuriat pe Ștefan Cel Mare, din caúsă că, cu

un an înainte îi sfărmasă oștile sale la Racova, porni cu răsboiul asupra lui. Ștefan se retrase cu armata sa într-o pădure la Valea Albă și se întări acolo ca într-o cetate, încununându-se cu șanturi și copăci tăeți.

Mahomed, dând peste el bătău înfricoșat pe Moldoveni, iar Ștefan luă drumul către cetatea Némțului, unde avea de gând să se ascundă, de furia Turcilor care-l urmărea.

Ștefan respins de mama sa, la Cetatea Némțului.

Ștefan se duse la cetatea Némțu și bătând la poartă, toți cei din lăuntru remaseră uimiți, neștiind cine este cel necunoscut, care a îndrăsnit să bată în poarta cetății. Mama lui Ștefan sui treptele la o mică ferestuiică, de unde abia cunoseu în umbrele nopții pe fiul său, pe care-l întrebă: «Ce cauți tu ôre aci, când Turcii pradă și jăfuesc țara?» Sunt învins și rinit de Turci, răspuse Ștefan și vin să mă ascund aici de furia lor».

Mama sa îi răspuse: «Dute și alungă pe dușmani și mai bine să aud c'ai murit în luptă, apărându-ți scumpa ta patrie, de cât se vîi să te ascunzi aici, unde stăm numai noi bătrînii, femeile și copiii». Ștefan fiind înbărbătat pe de o parte de vorbele mamei sale, iar pe de altă parte mahnit în suflet, pentru că n'avea nici un soldat cu care să se lupte în confră Turcilor, porni către cetatea Hotin ca să-și ia armată cu care să alunge pe dușmani din țara sa.

Daniil Sihastru dă poze în Ștefan cel Mare

Ștefan ducându-se de-adreptul prin păduri și prin munți, dădu peste un bordeiu unde locuia un sihastru. Bătând la ușă, din lăuntru se auzi o voce slabă și stînsă, în care Ștefan de abia înțelese cuvintele: «Așteptă puțin afară, căci sunt în rugăciune».

După puțină așteptare, ușa scârții și Ștefan se găsi în fața unui bătrîn, alb ca zapada, slab, gârbov de mulți meci anilor ce ducea în spinare și ale cărui sprincene albe și stufoase, astupa lumina ochilor, duși în fundul capului.

După ce bătrînul sihastru privi pe necunoscut în față îl întrebă :

«Ce cauți tu străine la al meu lăcaș în vremi de noapte?»

Ștefan cel Mare vădînd, că are de-aface cu un bătrîn sihastru îi povesti întîmplarea răsboiului în care el cu Moldovenii a fost bătut de Turci, cum a fost respins de mama sa la cetatea Némțu și în urmă îi ceru sfatul, dacă n'ar fi nimerit se închine țara Turcilor.

Daniil, căci așa se numea bătrînul sihastru, stătu cât va timp cu ochii în pămînt și de odată se trezi ca din somn, dicînd lui Ștefan:

«Dacă, Tu, ca domn al țării, nu poți să-ți aperi țara de dușmanii ei, părăsesce tronul și lasă locul tîu altuia, căci mai bine este supus lăudat, de cât cu rușine domn și atîrnat».

Ștefan adună armată și bate pe Turci, alungându-i din țară.

Ștefan fiind și de astă dată înbărbătat de povețele bătrînului sihastru, strînse oștile sale înprăștiete, alungă posderia turcescă peste Dunărea, luându-le înapoi toate prădile furate.

În urmă se întorse la locul unde se dase lupta, înmormîntă cu mare paradă toate trupurile celor căluți în luptă, iar pentru ca amintirea luptei să fie veșnic în mintea Moldovenilor, zidi în acel loc o biserică, căria îi dădu numele de «*Resboeni*» sau «*Valeu Albă*».

Se va dice ⁺ în adevăr că nu prea corespunde titlul acestei compuneri cu cele dîse în ea. Da. Dar copilului din școla primară nu-i poți pune subiectul „Daniil Sahastru“ dinainte, ca el se compună pe basa lui. Acéstă remâne pe séma școlei secundare. Pe copilul nostru din școla primară trebuie să-l ducî de mână, să-î arăți: căusa întîmplărei, când s-a petrecut faptul, cum și ce fel erau persónele care aũ jucat rolul, pentru ce s-a întîmplat, unde s-a întîmplat ? etc.

Pe basa acestui procedeu putem da copiilor noștri orî-ce su-

biect de compunere, fie el greu sau ușor, căci odată ce momentele principale sunt scóse, dacă subiectul este greu, punem pe copii să desvolte câte un titlu în fie care oră de compunere, pentru șcôla rurală.

Cu chipul acesta copilul în 2--3 sau 4 óre de compunere, își va sfârși lucrarea fără a se simți împovorat de greutate ei în cazul când compunerea ar fi mai grea. ci din contra, el simte plăcere și se naște în el gustul de a lucra, când vede că, cu chipul acesta, póte să scrie despre ori-ce întimplare, fie grea sau cu conținut mai lung.

Un lucru numai avem de observat în întrebuințarea acestui procedeu.

Trecerea de la desvoltarea unui titlu la altul să fie nesimțită, așa, că citind în urmă numai desvoltarea titlurilor, povestirea să fie neîntreruptă, ca să nu se observe că ici s-a scris despre cutare titlu și colo despre cutare.

Să ne aducem cu toții aminte când eram și noi în șcôla primară, cât de greu ni era când ni se spunea scrieți despre „Iarnă“ sau despre „Vară“ și când sau nu facem nimic, sau căutam câte o carte de unde copiam atât virgulele, cât și punctele.

GH. POPESCU.
Vinătorii-Nemțu.

DOBROGIA

Schita Lecției a II-a

Impărțirea administrativă și localități însemnate.

I. a). Ce am repetit lecțiunea trecută la Geografie?. (marginile, relieful și apele Dobrogiei).

b). Ați vom vorbi despre *impărțirea administrativă a Dobrogei și localitățile însemnate ale ei*. Cuvintele subliniate se scriu pe tabelă și se cetesc de școlari.

II. a). Observându-se harta sau schița din manual, învățătorul conduce pe școlari a descoperi că Dobrogea e împărțită numai în două județe. Le atrage în acest moment atenția, asupra direcțiunii ce o are linia de limită, precum și asupra situațiunii județelor.

Județul Tulcea.—Județul Tulcea e cu capitala *Tulcea*. Acest oraș, așezat lângă Dunărea, în formă de amfiteatru (se esplică înțelesul acestui cuvânt, la necesitate) are o pozițiune foarte frumoasă și este un port foarte comercial. In apropiere de Tulcea, se află un monument făcut spre aducerea aminte de ocuparea Dobrogei de Români, în 1877.

Afară de capitală, mai sunt următoarele orașe :

Sulina, așezat la gura brațului Sulina, e port la mare. Prin Sulina, intră și ies tote vapoarele care vin din alte țeri, s'aun se due încarcate cu cereale din porturile Brăila și Galați.

Isaccea și *Măcinul*, așezate pe Dunărea și *Muhmudia*, așezată pe brațul Sft. Gheorghe, sunt porturi mai mici.

Babadag, situat aproape de lacul Babadag, e tare frumușel.

Cocoșul, situat spre miază-zi de orașul Isaccea, e mănăstire de călugări.

Județul Constanța—Județul Constanța are capitala *Constanța*. Acest oraș este cel mai mare port al României, la Marea Neagră, și unde trag cele mai mari corăbii. Constanța e legat cu restul țerei, prin drum de fer. Acest port a devenit mai însemnat, mai cu seamă de când s'a făcut podul peste Dunărea; și când se vor mai face și ceva lucrări de îmbunătățire, de sigur că va spori și mai mult.

Constanța este foarte căutată pentru băile sale de mare.

Alte orașe sunt: *Mangalia* port la Marea Neagră. *Ostrovul*, *Cernavoda* (la capătul podului de la Fetesci) și *Hârșova* sunt porturi mici pe Dunărea.

In satul *Adam-Clisi*, așezat în sudul județului, la răsărit de Ostrov, se află urmele unui monument ridicat de împăratul Traian, după cucerirea Daciei.

Tot în această localitate, s'aun descoperit însemnate rămășițe de pe timpul Romanilor.

b). Învățătorul desemnează conturul Dobrogei. Printr'o linie în-

tórsă de doua orî, dusă cam pe la mijlocul Dobrogiei, se va despărți județul Tulcea de județul Constanța.

Se vor însemna capitalele județelor și localitățile descrise mai sus.

Elevii repetă, pe plăci, schițarea de pe tabelă

Să repetă, pe scurt, la harta tipărită, cele expuse, scoțându-se: Impărțirea administrativă și localități însemnate.

Să scot cărțile de citire și să observă *monumentul Adam-Clisi* restaurat.

Să cetesce textul cărții. (Punctul 8).

III. Se dă de complectat schița Dobrogiei cu: județele cu capitalele lor, alte orașe și localități însemnate. Vor citi lecția dată din carte, spre a o ști bine lecțiunea viitoare, când se va repeti.

V. Costăchescu.

Învățătorul comunei Săldănesci.
Cot. Hârtop jud. Suceva.

Varietăți.

Tutunul. Acéastă plantă solance este originară din America de nord. Europeanii au făcut cunoștință cu ea la 12 Octombrie 1492, când Cristof Columb a debarcat pe insula Guanahani.

În Franța, tutunul a fost întrodus la 1560 de *Jean Nicot*, ambasadorul acestei țeri la curtea Portugaliei, care venind în Paris, a prezentat-o reginei Caterina de Medicis dându-i și numirea de: „*herbe à la reine*“.

În America se numia *petum* iar Spaniolii au numit-o *tabaco*, pentru că a vădut cultura ei de-aprópe în insula *Tabago* (Antile).

Din acésta insulă a fost întrodus și în Anglia de către *Sir Fr. Drake* la 1585.

Tutunul conține o substanță otrăvitoare *nicotină*, care este tot atât de puternică ca și acidul prusic, ceea ce a făcut cu timpul pe Amurat IV și pe țarul Mihail Fedorovici de a opri fumatul în țările lor sub pedépsă de mórte.

Astă-đi fumatul a devenit o necesitate pentru un individ ca și

opiul, rachiul, absintul etc. pentru alții. Pe lângă relele ce-l are tutunul are însă și bunurile sale, căci e și o plantă medicinală combatând veninul cel mai puternic, lucru ce-l practică oamenii de prin țările calde, când sunt mușcați de șerpî, insecte veninoase, furnicii negre și paingeni cât pumnul, a căror înțepătură e mai veninosă de cât a șerpilor. Pentru acesta locuitorii din prin acele părți îl serbătoresc, odată pe an, cu mare pompă

Alcoolul electric. Cu ajutorul chimiei și electricității omenirea a ajuns să fabrice alcoolul din aburii cu apă. Sunt acum 40 ani de când *Berthelot* a dat primul început. Intre două bastonașe de cărbune așezate într'un glob cu un curent de hidrogen, trecând un arc electric se obține *acetilina*. Combinând acest gaz cu hidrogenul se obține *atilena*, care tratată cu acid sulfuric concentrat, capătă acidul *sulfo-vinic*. Acesta, amestecat cu apă și fermentat, îi dăte *alcoolul*.

În urmă a fost propuse și alte proceduri analoage. Nu de mult însă, d. *Eugene Varenne* din Paris a combinat o experiență interesantă în a prepara alcoolul numai cu *electricitate și aburii de apă*. Iată procedenul: Într'un balon de sticlă având 5 tuburi, s'a vîrit în 2, câte 2 baghete de cărbune și în alte două a stabilit un curent de aburii de apă și un simplu curent de aer. Prin baghetele de cărbune trecând un curent electric de 40 ampere și 90 volți se produce o reacțiune violentă, în urmă căreia, se scurge, prin al 5 tub așezat în jos, un lichid mirositor, ce conține *alcool*.

Perfecționările au urmat neincetat Americanii nu s'au mulțumit numai cu atîta, ci au căutat să înlocuiescă balonul lui *Varenne* cu însuși corpul omenesc și se producă din apa aflătoare în om alcoolul electric

De ore-ce, însă, nu-i de ajuns nici cantitatea de apă, nici electricitatea din om, în acest scop, Americanii au fabricat o cingătoare producătoare de electricitate, lată de 15 cm., cu care acoperă stomahul, după ce beau câte 3, 4 pahare de apă.

Persónele expermentate simțiau perfect simptomele îmbătărei cu vin saũ rachiũ și au prins atãta gust de acestea, în cât nici nu mai voiau sã se uitã la vin saũ altã bẽturã alcoolicã naturalã.

Avis bẽutorilor și bețivilor! . . .

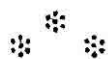
* * *

Tatuajul. Sã știe cât de rãspindit este acest obiceiũ barbar la popórele selbatice. În ñilele nõstre tatuajul rãspunde unei cerințĩ atãt religióse cât și pentru decórarrea corpului la tóte popórele din: Africa centralã și meridionalã, Borneo, Noua Zelanda etc.. variãnd ast-fel, cã în unele pãrți se tatuẽzã numai barbații, iar în altele numai femeele. În insulele Reginei Charlota, capii de familiĩ au pe capul lor tatuajul tuturor membrilor familieĩ; în insulele Marchise barbații au întreg corpul lor acoperit cu înțepãturi negre; în Sandvich vãduvele pórtã tatuat pe limbele lor numele reposatului lor barbat. Inchipuiți-vẽ câte durere trebuie sã sufere sermane !.

În Birmania tatuajul se face în public. Se ia copilul de 10 anĩ, se lungesce jos și pe corpul seu se așadã artistul cu un instrument primitiv format dintr'un triunghiu de aramã de 18 cm. lungime, avẽnd un ac ascuțit de 6 cm., ce-l introduce în corpul victimei, fixãnd punct cu punct, desemnul ce vroesce sã-l graveze. La acẽstã operațiune durerósã, întrebuintẽndu-se cernelã de China, ce se tórnã în punctele fãcute în carne, se strĩng bãcți și fete, ce rid cu hohot de strigãtele de durere. În urma cãrei operații, mulți se duc pe lumea cea-laitã.

Se practicã și în Iaponia dar nu într-un mod așa de barbar. Cel mai vestit e *Chyo de Jakohama* servindu-se de trei colori: negru-albastru, cafeniu și roș, ce face minuni.

Actualminte tatuajul cel mai artistic se face în Londra. Un óre care *Sutherland Macdonal* prin întrebuintãrea colorilor: albastru și verde și cu ajutorul unei mașini electrice tatuẽzã pe brațele ofiterilor insigniile regimentului lor, streinilor câte-va cuvinte în limba țerei lor și chiar multor dómne din lumea mare și prințeselor din familii regeșũ diferite desemnuri artistice, umoristice și spirituale.

Cei mai mari ascensionişti moderni. Secolul nostru nu va lăsa celui viitor de cât, pôte, pătrunderea singurărilor misterioase a popului Sud, căci aproape toate părţile pământului au fost explorate.

Sir Martin Conway povestesc în *North American Review* o ascensune a sa pe munţii Himalii. Cum a ajuns în Indi, au mers drept la cel mai gigantic pic *Nanga-Parbat* (8.800 m), neexplorat până acuma din pricina înclinaţiunei sale şi a prăpăstiilor mari, adânci până la 1600 m. formate de fluviul Indus. Nu i-a fost dat să se urce mai mult de 6000 m., căci acest munte misterios şi teribil, pare că interdice tuturor de a-l ascensiona.

D. Mummery vroind să fie mai îndrăsnit de cât predecesorul său, urcându-se pe acest munte, a trecut gheţarul *Tarsching*, dar mai de parte de 6600 m. n'a putut să se ridice, din pricina gheţarilor înăltaţi vertical peste 5000 m., unde fu şi cuprins de acea hólă misterioasă, botezată sub numele de *mal de montagnes*, unde muri.

Salutul. Ce e salutul?. Ce însemnéază o strângere de mână? Origina salutului nu e cunoscută bine. Ea se perde în nóptea timpurilor. Neaparat, că trebuie să-şi aibă începutul de la primele raporturi dintre popóre. Fiind-că raporturile dintre popóre de-o dată au fost resboinice, negreşit că şi semnele de împăciuire trebuia să fi fost cele mai umilitóre şi mai de supunere din partea învinşilor. Primul om, care a dat mâna altuia, a trebuit să facă un semn de supunere absolută, ca un învins către stăpînitor.

Cu timpul făcându-se fusiunea elementului cucerit cu cel cuceritor, armele subordănării a mai dispărut păstrându-se totuşi gesturile de diferenţă între şefi şi subalterni. Sunt saluturi cari au şi alte origini, după cum se observă la diferite popóre ca: frecarea nasului, aruncarea mânei drepte pe buric, sărutul femeilor admis în Europa şi absolut interdis la Iaponi, scuipatul ca la Dyoori (Africa), etc.

Istoria salutarilor ar fi foarte interesantă ca ethnografie universală şi ar servi, pôte, ca o bună prefaţă la vre-un viitor *Manual de bon ton!* . . .

G. Simionescu.